

A tornaszentandrási ikerszentélyes templom

2009 június 18. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása
nincs értékelve

Még

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejt?zköd? Magyarország eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmetlenül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

Borsod legészakibb sarkán is túl, a régi Torna vármegye határán – s a mai szlovák államhatáron – innen, a Szár-hegy északi lejt?jén fekszik az ötszáz lelkes Tornaszentandrás. A községet 1283-ban említi oklevél: a „Zenthandras”-sal szomszédos Komjáti, Lenke és Mile falvakat ekkor Vid fiának adományozta IV. (Kun) László király. A környék a XII. század végét?l a tornai erd?ispánság része volt, az egyházas település névválasztása könnyen köthet? II. András (1205–1235) uralkodásához. A királyi birtok lakói a vadászaton, erd?irtáson kívül ?sid?k óta folytattak ércbányászatot és vasm?vességet, fontos termékeikkel kereskedtek, így a község templomának hazánkban páratlan építészeti mivolta az udvari kapcsolaton is jóval túlmutat. Szentandrás a közeli Gömör országos jelent?ség? bányatelepeivel együtt feltehet?en már 1243-ban – IV. Béla (1235–1270) adománya révén – a pels?ci Bebek Detréé lett (és maradt leszármazottai kezén egészen az 1500-as évekig). A falu els? temploma ekkor már bizonyosan állt. Az 1976–78 közt folyt régészeti kutatást vezet? Valter Ilona közleményeib?l tudható, hogy ez a legkorábbi épület a kett?s ívvel záródó apszis és a hozzá kapcsolódó szimmetrikus hajó volt, amelyek most együtt alkotják a templom keleti szentélypárját. A b?vítés, illetve átépítés már a Bebekek urasága idején történt, valamikor a XIV. század elején: ekkor az ikerépület nyugati oldalához egy jóval nagyobb négyszöglet? hajót toldottak. Kés?bb, a barokk kori renováláskor készült az északi sekrestye és el?csarnok, s az újkorban került a kis huszártorony is az eredetileg torony nélküli templom tet?gerincére.

Ez a román kori építmény egyedüli a Kárpát-medencében. Formailag rokon emlékei megtalálhatók ugyan a Kis-Ázsiától Dél-Franciaországig terjed? mediterrán övben, ám az északi hegyeink közt megbúvó épület igazi társait másutt kell keresnünk. A tornaszentandrási temploméhoz hasonló alaprajzú, szimmetrikus elrendezés? szentélyeket „legs?r?bben” az Alpok déli el?terében találunk: az itáliai Como közelében és Castellanában, Tirol vidékén és különösen az északolasz Merano környékén maradt fenn mintegy féltucatnyi az ebb?l a korból származó, ritka templomtípusból. Arra, hogy miként kerülhetett magyar földre, a história szolgál magyarázatul: III. Béla király Bertold andechsi gróf leányát, Gertrudist jegyezte el feleségül fiának, II. Andrásnak. Az 1203 táján megkötött frigy révén a feleséggel népes udvari kíséret érkezett hazánkba Meránból. A Bánk bánból is megismert nagyvonalú adományozások egyik részese, a királyi ara nevel?je, Adolf kapta ajándékba a szepesi prépostságot 1209-ben. A Szepesség földje a tornai erd?ispánság része volt, így áll tehát össze a „meráni kapcsolat” a tornaszentandrási ikerszentéllyel.

A kés?bb szintén itáliai kapcsolatokat ápoló hatalmas Bebek f?urak az 1300-as években gazdagon kifestették a templomot. A gótikus falképek közt látható – az északi hajófalon – a véd?szent, András apostol, mártíriumának jellegzetes X alakú keresztjével. Szent András havának búcsúnapján tiszteljük emlékét, köszöntjük neve visel?it!

Ludwig Emil, mno.hu

Ajánló